

- DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM -

poročilo
o opravljenem obisku
na lokaciji

DOM SV. JOŽEF (VARSTVO STAREJŠIH) CELJE

Pojasnilo: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju: Varuh) v okviru izvajanja nalog in pooblastil po Zakonu o ratifikaciji opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/2006) v vlogi državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) obiskuje kraje odvzema prostosti. V skupini, ki izvede obisk, poleg predstavnikov Varuha praviloma sodeluje(jo) tudi predstavnik(i) pogodbenih nevladnih organizacij ter občasno tudi neodvisni izvedenci medicinske in drugih strok in prevajalci. Pravna podlaga za opravljanje nadzorov s strani DPM je predstavljena na spletni strani [Varuh kot državni preventivni mehanizem](#).

Pričujoče poročilo vsebuje le bistvene ugotovitve o obisku s predlogi za izboljšanje razmer oziroma odpravo nepravilnosti. Izdelano je bilo na podlagi poročila o obisku DPM in odzivnega poročila pristojnih. Namenjeno je objavi na spletni strani Varuha.

Osnovni podatki o lokaciji:

- ▶ **Tip lokacije:** zasebni socialno varstveni zavod s koncesijo za opravljanje dejavnosti varstva starejših (v nadaljevanju: Dom).
- ▶ **Kategorije oseb, ki jim je bila odvzeta prostost:** starostniki z diagnozo demence
- ▶ **Uradna zmogljivost in dejanska zasedenost lokacije na dan obiska:** Uradna zmogljivost Doma je 121 postelj, od katerih so bile na dan obiska DPM zasedene vse. Oddelek za osebe z demenco ima osem postelj.

Potek obiska in priprava poročila:

- ▶ Obisk je bil **nenajavljen** in **opravljen dne 23. 3. 2015**.
- ▶ **Skupina za obisk:** dva predstavnika Varuha (višji svetnik, svetnica) ter dva predstavnika pogodbenih nevladnih organizacij (ZDUS, Slovenska Karitas).
- ▶ **Vsebina obiska:** Glavni namen obiska je bil preveriti ravnanje z osebami, nastanjenimi v Domu in ugotoviti, če jim je omejena svoboda gibanja (da Doma ne morejo zapustiti po lastni volji).

► **Poročanje:** O obisku smo pripravili predhodno poročilo in ga dne 4. 5. 2015 posredovali Domu. Dne 4. 6. 2015 smo prejeli odgovor Doma in mu nato dne 16. 6. 2015 posredovali končno poročilo o obisku, ki smo ga poslali tudi Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) ter v vednost Socialni inšpekciji. Dne 19. 8. 2015 smo prejeli odgovor MDDSZ.

DPM: Priporočamo, da je osebje pozorno na zapis podatkov o dnevu in datumu na tabli v skupnem prostoru oddelka za osebe z demenco in jih vsakodnevno takoj zjutraj posodobi¹

Dom: Dom je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da je nesprejemljivo, da je bil datum na tabli, ki naj bi bila v pomoč pri časovni orientaciji, zapisan napačno. Obžaluje, da je do tega prišlo. Z zaposlenimi so se nadrejeni o tem že pogovorili in določili program dela tako, da naj bi v prihodnje ne prihajalo do napak.

DPM: Priporočamo, da je Dom pozoren na primere stanovalcev, pri katerih bi obstajala nevarnost plezanja skozi okno in padca in da vsaj pri teh namesti ustrezna varovala, ki bi omogočala zračenje sobe, hkrati pa bi preprečevala možnost nesrečnega primera.

Dom: Dom je pojasnil, da je o vgradnji zaščitnih elementov (varoval) na oknih, kjer bi obstajala možnost plezanja skozi okno oz. padca v preteklosti že razmišljal. Do realizacije ni prišlo, ker je trenutna struktura uporabnikov oskrbe IV takšna, da po navedbah Doma ne obstaja nevarnost nesrečnega dogodka.

DPM: Priporočamo, da je Dom pozoren na potrebno skrbnost osebja, da zagotavlja stanovalcem vse toaletne potrebščine, ki jih potrebujejo za vsakodnevno samostojno ohranjanje higiene².

Dom: Dom je navedel, da stanovalcem, ki lahko samostojno ohranjajo higieno in so uvrščeni v oskrbo I in oskrbo II, dnevno ali po potrebi zaposleni menjajo brisače v kopalnicah. Pri stanovalcih, ki potrebujejo pomoč osebja pri ohranjanju nege in so uvrščeni v oskrbo III, brisač ne dajejo, razen v primerih, kjer je izražena želja s strani njihovih svojcev. DPM je odsotnost brisače opazil v sobi, kjer je stanovalka povsem odvisna od pomoči osebja, a ne želi preselitve.

DPM: Priporočamo, da Dom zadosten poudarek daje ohranjanju kontinence stanovalcev z ustreznim treningom, kar vsekakor pomeni večjo obremenjenost osebja, vendar ohranja (večjo) kvaliteto življenja stanovalcev.

Dom: Dom je v odzivnem poročilu navedel, da se povsem strinja s poudarkom, da je treba ohranjati kontinenco pri stanovalcih. Ob tem izpostavlja, da morda njihovo pojasnilo ni bilo dovolj razumljivo. V število inkontinentnih stanovalcev so vštet tudi stanovalci, ki jim zaposleni nameščajo vpojne hlačke za enkratno uporabo, ki se

¹ V skupnem prostoru je velika tabla, na kateri je bil v času obiska napisan (napačen) dan. Namen takšnega zapisa, torej lažje orientiranje starostnikov v času, se ne uresniči v primeru, ko se datum ne popravi (pravočasno).

² V enem toaletnem prostoru brisače ni bilo, na kar smo opozorili, vendar nam je osebje zagotovilo, da gre za izjemen primer.

nosijo kot spodnje perilo. S tem dlje časa ohranjajo samostojnost stanovalcev pri opravljanju fizioloških potreb. Pri tem pa jih spodbujajo, usmerjajo in vodijo. Stanovalci so vključeni v vsakodnevno telesno vadbo s pripomočki, ki ohranjajo njihovo telesno kondicijo, vzdržljivost mišic, gibljivost, koordinacijo. Z vadbo se tudi izboljšuje delovanje prebavnega in urogenitalnega sistema ter ohranja zaznavanje telesa.

DPM: Priporočamo, da Dom da zadosten poudarek individualnemu ali skupinskemu ugotavljanju težav, stisk in morebitnega nezadovoljstva zaposlenih³.

Dom: Dom je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da se strinja z ugotovitvijo, da je kvaliteta bivanja stanovalcev odvisna tudi od zadovoljstva zaposlenih. Ustanovitelj Doma sv. Jožef temu namenja posebno pozornost, direktor je v nenehnem stiku z zaposlenimi in stanovalci, ker tudi sam z ostalimi člani ustanovitelja stanuje v Domu. Življenje članov ustanovitelja in zaposlenih je povezano še ob skupni mizi, kjer pogovor prosto teče, tudi o stiskah. Dom meni, da k zadovoljstvu zaposlenih izdatno pripomorejo redna mesečna srečanja, neformalno druženje, ki poteka dvakrat letno in možnost neposredne komunikacije z nadrejenimi brez predhodne najave. Ob tem pa vodstvo razmišlja, kako bodo po priporočilu zadostno poudarili individualno ali skupinsko ugotavljanje težav, stisk in morebitnega nezadovoljstva zaposlenih. Stekli pa so prvi pogovori o morebitni superviziji, konkretne odločitve Dom pričakuje do poletja.

DPM: Priporočamo, da Dom nastavi posebno evidenco oseb (npr. zvezek), ki potrebujejo izredni pregled pri psihiatru ali splošnem zdravniku⁴.

Dom: Dom je pojasnil, da so se zaposlenimi po prejemu predhodnega poročila DPM znova pogovarjali o nastavitvi posebne evidence izrednih pregledov pri psihiatrinji. Vodja tima in ambulantna medicinska sestra, ki sodelujeta pri obravnavi stanovalcev pri

³ Od zadovoljstva zaposlenih je nedvomno odvisen odnos do stanovalcev, s tem pa tudi kvaliteta bivanja le teh.

⁴ Stanovalce, ki potrebujejo izredne preglede pa vpisujejo v raportno knjigo, ki se vodi računalniško. Tako pred obiskom psihiatrinje opravijo pregled in na stanovalce, ki potrebujejo pregled, opozorijo. Menimo, da tak način, ko se ne vodi posebna evidenca izrednih pregledov ni najboljši, saj bi se pri pregledu vseh (mesečnih) zapisov v raportni knjigi lahko katerega izmed zapisov spregledalo.

domski psihiatrinji in osebnem zdravniku, sta vedno prisotni na jutranji in opoldanski predaji službe, kjer oddelčne medicinske sestre poročajo o posebnostih zdravstvenega stanja stanovalcev. Stanovalce, ki potrebujejo izredne preglede in pogovore domske psihiatrinje si vodita v svojih rokovnikih. Tega ob obisku niso omenili, saj v razgovoru ni sodelovala vodja tima. Prav tako vodita lastno evidenco potrebnih obravnav pri osebnem zdravniku.

DPM: Priporočamo, da Dom ravna skladno z ZDZdr in sodišče obvesti o osebah, ki Doma ne morejo zapustiti po lastni volji, pa tudi o osebah, pri katerih bo tak režim vzpostavljen v prihodnosti, če gre za osebe, ki jih opredeljuje 2. člen ZDZdr in te ne dajo ali ne morejo dati (same oziroma zakoniti zastopnik, če gre za osebe z odvzeto poslovno sposobnostjo) soglasja skladno s 74. členom ZDZdr.

Dom: Dom je pojasnil, da je pri delu z osebami z demenco vedno sledil Usmeritvam za delo z osebami z demenco MDDSZ, ter ob tem upošteval aktualno zakonodajo. Res je, da je Okrajno sodišče v Celju obveščal o namestitvah stanovalcev na oddelek z osebami z demenco, vendar z njihove strani ni bilo odziva niti niso prejeli obvestila o kakršnikoli obravnavi. V prihodnje bo Dom na to še bolj pozoren, sodišče bo opozoril na potreben odziv z njihove strani, glede na to, da je sodišče tisto, ki naj bi presoјalo o tem, sploh v vseh dvomljivih primerih.

DPM: Priporočamo, da Dom v vseh primerih, kjer se z ukrepom nemirnemu stanovalcu omeji svoboda gibanja, ravna skladno z določili ZDZdr (tako glede odrejanja oviranja, obveščanja z zakonom določenih oseb kot tudi vodenja ustreznih evidenc).

Dom: Dom je pojasnil, da mu je v zadovoljstvo, da so zaposleni in stanovalci potrdili navedbe, da ne izvaja PVU. Sledeč različnim strokovnim razpravam o uporabi varovalnih in prisilnih varovalnih ukrepov so v Domu pripravili protokole in dokumentacijo, ki je bila DPM ob obisku predstavljena. Zavedajo se, da nimamo varovanega oddelka, zato tudi ne uporabljajo segufix pasov ali drugih prisilnih varovalnih ukrepov. Dom je navedel, da trenutno nima nobenega stanovalca, ki bi zaradi omogočanja zdravljenja potreboval uporabo posebnih varovalnih ukrepov. V primeru, če bi se pojavila potreba po izvajanju posebnih varovanih ukrepov, bi ravnal skladno z določili ZDZdr.

DPM: Priporočamo, da Dom poskrbi za bolj jasno označitev zvezka za pritožbe, pohvale in predloge, ki se nahaja na oddelku za osebe z demenco.

Dom: Dom je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da so upoštevali predlog DPM in poskrbeli za ustrežnejšo označbo namena zvezka.

DPM: Priporočamo, da Dom v svojih internih aktih o pritožbenih poteh določi, da stanovalec v primeru, če je pritožbo podal pisno, tudi prejme pisno odločitev z obrazložitvijo obravnave njegove pritožbe in poukom o pravnih sredstvih, ki jih ima zoper zanj neugodno odločitev.

Dom: Dom je pojasnil, da stanovalce varstva starejših v Domu sv. Jožef spodbuja k podajanju mnenj, predlogov in ugovorov. Uporabnike zaposleni seznanjajo tudi s pravico do vlaganja pritožb. V Pravilniku Doma sv. Jožef ter Dogovoru, ki se s stanovalcem sklene ob sprejemu, je zapisano, da če se pripomba nanaša na storitve za posameznika, stanovalec poleg ustnega dobi tudi pisno pojasnilo. Na sprejeti akt (sklep, odločba) Doma pa je možna pritožba, o kateri odloča Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve, s čimer so stanovalci in njihovi svojci seznanjeni. Stanovalci informacije o pritožbenih poteh pridobijo ob sprejemu, poleg tega pa so Navodila o izvajanju pravice do pripomb, mnenj, ugovorov in pritožb v Domu sv. Jožef - varstvo starejših, objavljeni na oglasnih deskah po Domu in na internetni strani.

DPM: Priporočamo, da Dom še večji poudarek da dejavnostim, ki so prilagojene vsem stanovalcem, ne le verujočim. Nedvomno bi bilo smiselno med dnevne aktivnosti vključiti tudi čas za izhode in gibanje na svežem zraku, kar bi bilo še posebej pomembno za stanovalce na oddelku za osebe z demenco⁵.

Dom: Dom je pojasnil, da želi s programom prostočasnih dejavnosti stanovalcem ponuditi pestro ponudbo druženja v različnih dejavnostih, ki s svojo raznolikostjo omogočajo stanovalcem vključevanje v razne oblike druženj. Dejavnosti so bile izoblikovane na podlagi prepoznavanja potreb ter izraženih želja in interesov stanovalcev. Prostočasne dejavnosti, ki jih stanovalci izbirajo glede na osebne odločitve, interese in želje, so namenjene vsem stanovalcem, pri čemer tekom dneva (razen srede) in celotnega tedna prevladujejo vsebine, ki niso versko naravnane (telovadba, glasbena ura, ustvarjalna ura, potujoča knjižnica, pogovorna ura, srečanje skupine stanovalcev (kognitivni trening), moška skupina, Knjiga nam pripoveduje). Pojasnjuje, da je treba upoštevati, da med zgoraj naštetimi ni prireditev, ki jih naredijo ob praznikih slovenskega ljudskega izročila, skozi vse leto in ob

⁵ Dom, katerega lastnik je verska skupnost, ima izdelan Urnik prostočasnih dejavnosti. Vendar je v njem glede na ugotovitve predstavnice nevladne organizacije zaslediti večino vsebin z duhovno naravnostjo (biblične skupine, molitvene skupine, pevski priprava na mašo, maša, čaščenje najsvetejšega, »svetniki naš vzor«), manj pa so vključene druge prostočasne dejavnosti, ki jih je mogoče zaslediti po drugih domovih za starejše.

katerih čutijo, da jih stanovalci doživljajo še najbolj kot svoje, saj jih spominjajo na mladost in domača okolja; kot npr.: koline, martinovanje, miklavževanje, materinski dan, pastirski piknik, gregorjevo, velikonočni žegen jedi, praznik kulture na Jožefovem hribu, kajenje hiše ob sklepu leta, pustovanje ...

DPM: Priporočamo, da Dom stanovalce opozori na možnost pomoči pri vzpostavitvi kontaktov s predstavniki njihove veroizpovedi in posledično dogovor o verskih obredih, bodisi na oglasnih deskah ali pa v zloženki, ki jo stanovalci prejmejo. Velikokrat se namreč posameznik, še posebej upoštevajoč lastništvo Doma, ne bo hotel izpostavljati ali zgolj ne bo znal izraziti svoje želje po tovrstni oskrbi.

Dom: Dom je pojasnil, da stanovalcem želi približati in ohraniti način življenja, kot so ga ti preživljali v svojih aktivnih letih. Hkrati jim želi omogočiti izražanje vseh potreb in zagotavljati oskrbo na ravni, ki jo zahteva sodoben človek na temelju njegovih pravic in človeškega dostojanstva. V vseh letih delovanja dejavnosti varstva starejših zaposleni niso zaznali potrebe po verski oskrbi druge veroizpovedi, vsekakor pa bodo stanovalcem če bo izkazana potreba oziroma izražena želja, v prihodnje pomagali pri navezavi stikov s predstavniki njihove vere. Ob tem Dom navaja, da tega zaposleni ne morejo početi, če v hiši ni stanovalcev s takšnimi potrebami, saj bi v tem primeru šlo za vsiljevanje. Dom bo stanovalcem, ki bodo to želeli, ponudil tudi pomoč pri navezavi stikov oziroma obisku molitvene skupine, verskih obredih in podobno. Nikoli pa do sedaj zaposleni niso zaznali negodovanja stanovalcev, ki jih verske vsebine ne zanimajo; nasprotno, Dom je bil deležen priznanja, da jim jih ne vsiljuje.